

Magyar István: „Felháborodom, tehát vagyok”. Bálint György élete 1906–1943. Bp. 1984. Kosuth Kk. 200 l.

A két világháború közötti irodalmi és kulturális élet kiváló alakjáról: Bálint Györgyről írta kismonográfiáját Magyar István. Előtte csak Gondos Ernő írt 1969-ben önálló kötetet Bálint Györgyről (megjelent az Arcok és vallomások sorozatban); Bálint Györggyel kapcsolatosan – kiadatlan írásainak megjelentetésével, életével kapcsolatos dokumentumainak kiadásával – még számos feladat áll könyvkiadásunk előtt.

Magyar István hosszú évek óta foglalkozik Bálint György életművével. Ő állította össze – Koczka Sándorral együtt – az író válogatott cikkeinek és tanulmányainak két kötetét (A toronyőr visszapillant. Bp. 1961). Most összefoglaló életrajzot készített az íróról, eredményekben és hibákban egyaránt bővelkedő tanulmányban.

A munka pozitív vonása, hogy aprólékos figyelemmel kíséri végig az író életútját, sok forrás felhasználásával szinte napról napra követi az író életét, különféle tevékenységeit. Részletesen beszámol Bálint György gyermekkoráról, iskolai éveiről, a pályakezdet időszakáról s a későbbi évekről. Meghallgat édesanyját, feleséget, barátokat, visszaemlékezéseiket idézi. Kár, hogy ezeket többnyire minden megjegyzés nélkül közli, esetleges tévedéseiket nem korrigálja. Ugyancsak részletesen idézi a korabeli forrásokat is – mindezekelőtt Bálint György cikkeit s a korról megjelent tanulmányokat –, azonban az elemzés itt is kevésbé érvényesül, nem körvonalazódik a szerző álláspontja. Részben mindennek következménye, hogy nem elsősorban a nagyobb összefüggések ábrázolására törekszik, nem a korszak jelentős problémáinak keretébe ágyazza be Bálint György életútját, inkább a publicista pályájának szemszögéből utal a kor nagy kérdéseire. Amolyan „kisműves” munkává válik ezáltal a tanulmány, noha nem tagadjuk hasznos és fontos voltát.

Hiányossága a munkának, hogy kevésbé szerepel benne Bálint György munkásságának esztétikai és hatásvizsgálati elemzése, az elvi-szemléleti tényezők dominálnak, egyébként általában helyes megvilágításban. Hiányérzetet kelt, hogy nem foglalja magába a kötet a Bálint Györgyre vonatkozó kéziratok forrásanyagot (ez többek között a Petőfi Irodalmi Múzeumban található), holott például a Radnóti Miklóssal való kapcsolatára vagy az olvasók közötti hatására is sok új adalékot lehetett volna felhasználni mindezáltal.

Helyenként naiv megfogalmazások, sommás elítélések gyöngítik a szöveget (pl. Földi Mihály jellemzésénél vagy Az Est-lapok bemutatásánál). A kötet legnagyobb hiányossága, hogy nem bontakozik ki belőle eléggé színes és izgalmas kép Bálint Györgyről, holott az ő élete és életműve minderre nagyszerű lehetőséget nyújtott volna.

A kötet kissé túl hirtelen fejeződik be: Bálint György tragikus halálával. Hasznos lett volna egy kiegészítő fejezetet közölni az író utóéletéről, szellemi örökségének jelentőségéről. Hasznos lett volna a tanulmányhoz fűzni egy életrajzi kronológiát is. Sajnálatos, hogy a kötet külső megjelenése sem eléggé vonzó s kevésbé időtálló.

A kötetet jó képanyag egészíti ki. A kismonográfia – sok új tény feltárásával – végső fokon jó szolgálatot tesz a további Bálint György-kutatásoknak, egy teljesebb és részletesebb monográfia elkészítéséhez.

Szilágyi János

Szalatnai Rezső: Két hazában egy igazsággal. Bp. 1982. Magvető K 531 l. (Nemzet és emlékezet)

Helyesen tette a Magvető Kiadó, hogy új sorozatába illesztette Szalatnai Rezsőnek nagy részben már 1970-ben megjelent, de akkor magyarországi forgalomba alig került könyvét, de vitatható módon megtoldotta e könyvet a kötet első részétől jórészt tematikailag, formailag különböző naplójegyzetekkel, vegyes értékű feljegyzésekkel. A Szalatnai-könyv tehát valójában két könyv. Az egyik, az első a fontos: sajtótörténetileg, nemzetiség- és magyarságtudományilag; legendákat oszlat és (ál)szemérmesen elhallgatott témáról közöl hiteleset, izgalmasat, humanista jellegű mondanivalót. Az utóbbi, a másik ugyan tartalmaz pompás karikatúrát, érdekes portréorozatot, de annál több odavetett megjegyzést, és pl. nem egészen igazságos és adataiban sem százszázalékosan pontos kirohanást Ján Kollár ellen. Azaz: ez utóbbi könyv akár elmaradhatott volna; hogy annál bővebb válogatást kapjunk Szalatnai sokrétű (s legünk őszinték: nem egyenletes színvonalú) teljesítménye minden bizonyára legértékesebb darabjaiból: az 1938–1948 között végzett újságírói-szerkesztői munkásságból. A „Kisebbségben és igazságban” c. első rész Szalatnai újságcikkeit tartalmazza, amelyeket Pozsonyban írt 1938–1945 között, a fasiszta-tisóista szlo-